

Dia 5:

Hans Goebel (Universitat de Salzburg): «Áreas, fronteras, similitudes y distancias: lección breve de geolingüística cuantitativa»; Luis Manuel Valdés Villanueva (Departament de Filosofia, Universitat d'Oviedo): «El mito del lenguaje: sistematicidad, convenciones, idiolectos»; Antonio Fernández Fernández (Departament de Lingüística General, Universitat d'Oviedo): «La ilusión de las lenguas»; Gonzalo Nieto Feliner (Director del *Real Jardín Botánico* de Madrid, CSIC): «Barreiras y fronteras entre especies. ¿Existe un modelo en el mundo vivo?»; Adolfo García Martínez (UNED): «Fronteras culturales: pluralidad, alteridad e identidad»; taula rodona «*Entre línguas*. A fronteira política luso-espanhola na configuração linguística dos 'galegos'», amb la intervenció d'Eduardo Maragoto, José Enrique Gargallo i Antonio Meilán (i amb Fernando Álvarez-Balbuena com a moderador); José Ramón Morala Rodríguez (Universitat de Lleó): «La frontera entre el asturleonés y el castellano».

Dia 6:

José Enrique Gargallo Gil (Universitat de Barcelona): «Fronteras romances en la Península Ibérica»; María Alba Niño (Universitat de Friburg, Alemanya): «Fronteres llingüístiques nel ciberspaci» (per absència de la comunicant, va llegir el text corresponent Ramón de Andrés); Alfredo I. Álvarez Menéndez (Universitat d'Oviedo): «De la lengua al idioma: los límites de la percepción de los hablantes»; presentació del projecte *ETLEN (Estudiu de la Transición Llingüística na Zona Eo-Navia, Asturias)* per part del seu director Ramón de Andrés, i a continuació taula rodona sobre «El midimientu de la frontera ente'l gallego-portugués y l'asturleonés», amb la intervenció de Xavier Barcia, Fernando Álvarez-Balbuena García i Francisco Dubert García (i amb Xulio Viejo Fernández com a moderador); María Cueto Fernández (FICYT-Departament de Filologia Espanyola, Universitat d'Oviedo): «La frontera nororiental del asturllionés: una aproximación crítica»; Taresa Fernández Lorences (Universitat d'Oviedo): «Alternancia y mestura de códigu asturianu/español. Problemas nel determin de les fronteres llingüístiques»; Pilar García Mouton (*Instituto de Lengua, Literatura y Antropología*, CSIC): «¿Fronteras entre variedades castellanas peninsulares?».

Van acompanyar totes aquestes activitats a la Facultat de Filologia dos pòsters, el de Orreaga Ibarra Murillo (Filologia Basca, Universitat Pública de Navarra): «La difuminación de las fronteras dialectales o *dialect levelling* en los dialectos del euskera»; i el de Carlos Suari Rodrigue (Antropologia Social i Cultural): «Desllindando los bolos n'Asturies, de la praxeoloxía motora a la etnoxeografía». Va complementar el congrés la presentació al *Real Instituto de Estudios Asturianos* del llibre *Cuentos populares recogidos de la tradición oral de España, de Aurelio M. Espinosa*, editat per Luis Díaz Viana i Susana Asensio Llamas.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona

Jornades de poesia contemporània catalana i mexicana. Entre la paraula i els sentits. Mèxic, 13-31 d'octubre de 2010. — Les jornades, amb una trentena d'actes programats, van ser organitzades per l'Orfeó Català de Mèxic, amb el suport principal de l'Institut Ramon Llull. El títol remarcava un fet clar: l'organització de les jornades —els continguts de les quals foren inicialment dissenyats pels joves mallorquins Pere Perelló, que actualment resideix a Mèxic DF, i Jaume C. Pons Alorda— proposava una identificació de la «poesia contemporània» amb la que es realitza en la paraula, però també més enllà d'aquesta. Conseqüentment, Joan Brossa hi fou el principal homenatjat: es representà *Cabaret Brossa*, muntatge teatral a partir de textos de Brossa dirigit per Perelló, en algunes representacions del qual s'introduïren números d'«antimàgia» de Carles Hac Mor i Ester

Xargay; s'exhibiren de forma itinerant dotze facsímils de poesia visual brossiana; es projectà *No compteu amb els dits* i *Nocturn 29* a la Cineteca Nacional; i es féu un recital en homenatge a la seva figura, presentada al públic mexicà per Glòria Bordons. De fet, la majoria dels recitals tenien com a motiu l'homenatge a algun poeta català. Es buscava així difondre internacionalment la tradició poètica catalana, alhora que incentivar els vincles de l'actualitat amb el passat. El fet, però, també incita a especular sobre els gustos dels poetes joves d'avui. Més d'un dels assistents a les jornades signarien la tria per bé que el responsable últim en fou Perelló. No és probablement una casualitat que no hi hagués cap recital en homenatge a Josep Carner, Carles Riba o J. V. Foix, per bé que tampoc no se n'ha de deduir una animadversió envers aquests poetes. Perelló mateix té un poema titulat «Nabí» pel llibre homònim de Carner, envers el qual expressà la seva admiració. Calia triar. I en la tria queda palesa la preferència per la proximitat temporal i els marges del discurs històric hegemònic fins avui. Blai Bonet fou homenatjat per Pons Alorda, Pau Vadell i Pau Gener Galin —de fet, ja havia estat un referent clau d'*El poder i la fortor*, extens poema coescrit pels dos primers i J. Tomàs Martínez—; Vicent Andrés Estellés fou recordat com a poeta nacional, simbòlicament des de l'Orfeó Català de Mèxic; a Palau i Fabre se li dedicà el recital fet a la Casa Museu del poeta Ramón López Velarde; Miquel Bauçà fou evocat, pensant en el bell títol d'*El crepuscle encén estels*, sota el cel brillant del Planetari de l'Institut Politécnic Nacional; i en el darrer acte es recordà Joan Vinyoli, autèntic clàssic reivindicat des de fronts molt diversos de la poesia catalana actual. En cada recital el crític que signa aquesta crònica presentava al públic el poeta homenatjat; tot seguit, els poetes catalans recitaven poemes d'aquest; i, finalment, poetes catalans i mexicans recitaven poemes propis. A més, es feren dues taules rodones de debat teòric sobre la poesia actual i una tercera dedicada a l'exili català a Mèxic, que també fou recordat en la inauguració de la Biblioteca del Casal Català de Yucatán batejada «Abans de l'alba» en homenatge a Ferran de Pol.

El 21 d'octubre, la inauguració dels actes, amb sorprenent èxit de públic —sota els murals de Siqueiros, Orozco, Rivera, la Sala Boari del Palacio de Bellas Artes era plena—, oferí als mexicans una visió general de l'immens i diversíssim panorama en què es desenvolupa la poesia catalana dels anys 70 ençà, exemplificat de viva veu pels protagonistes de les jornades. Recitaren, doncs, poemes des d'autors que començaren la seva trajectòria en aquella dècada, Hac Mor i Víctor Sunyol, fins als juveníssims Pons Alorda i Vadell, passant per Xargay, Maria Josep Escrivà, Eduard Ramírez, Perelló i Gener. Al llarg de deu dies cada poeta va tenir ocasió d'anar exposant la seva concepció de la poesia, que conté aspectes divergents, però també alguns de coincidents, amb la de cada company. Ho van fer per diversos centres culturals de Mèxic DF i per diversos estats mexicans.

Hac Mor va deixar clara la vinculació de la seva poesia a la voluntat de qüestionar tot saber donat. Els seus recitals es caracteritzaren per generar debats. Ja en l'acte inaugural provocà la intervenció del públic en relació al concepte d'«antipoesia», la poesia entesa com un atac a les fórmules que queden establertes com a «poesia». O, posteriorment, polemitzà entorn a la idea d'interpretació de l'obra d'art tot defensant la necessitat que aquesta no signifiqui ni sigui interpretada.

Per la seva banda, Sunyol manifestà el seu distanciament d'experiències com la brossiana en tant que la pròpia recerca és exclusivament lingüística, una lluita contra la llengua per tal d'esdevenir *languageless* i poder trobar així la vida, el món. Tal com llegí en un acte, «es tracta de partir de la llengua, l'únic que es posseeix, l'únic que s'és» per «fer-la arribar al balbuceig essencial, germinal, primigeni» «a través d'un camí auster d'ascesi rigorosa» que destrueix sistemes, enganyos, presons. Així mateix va debatre amb Escrivà per la relació que proposaren entre poeta i públic: Sunyol no escriu pensant en el lector, mentre que Escrivà defensava que cal tenir-lo present per dur-lo cap a la poesia.

De fet, el compromís ètic és part essencial de la poesia d'Escrivà —per exemple, quan en un dels poemes que llegí apareix «l'obscuritat» amb què un milicià «ignora la mort dels altres homes»— i el social, un aspecte cabdal a la seva activitat. Ella mateixa va exposar en una taula ro-

dona el projecte poètic de defensa de la terra valenciana en època d'especulació immobiliària salvatge que havien estat l'antologia *For Sale o 50 veus de la terra* —de la qual tingué cura— i els recitals que l'acompanyaren. Semblantment, Ramírez es presentava com un poeta «vitalista» i «combatiu» en un sentit ampli del terme: combatiu «contra la decepció, la desídia, la submissió, la sordidesa i la rutina», ha escrit d'ell Enric Sòria. Alguns dels versos que recità ho certifiquen: «jo sóc militant / amb fantasia i cada sol. / Tropa de la llengua i del vi, / perquè sols la paraula esmena / en dibuixar de nou el món, / i el vi millor pot demostrar / als llavis l'obra del sabor». A la seva manera, i en un sentit més directament polític, Hac Mor també va combatre en llegir, el 30 d'octubre, en la clausura de les jornades al Centro Cultural de España, l'«Oda nupcial» que havia escrit amb motiu del casament de la infanta Cristina a Barcelona: «Vinga, vinga anem a bodes, / odes-odes! I aquesta oda // poda-poda i crida: Visca / la República, pública-pública! / Monarquia? Anarquia-anarquia! // A fora el Borbó, colló-colló!». Així mateix, Perelló hi llegí una denúncia poètica de la Mallorca actual i una crítica al fet que l'any 2009 s'hagués reprès el retrògrad lema «Fe, Pàtria i Amor» als Jocs Florals de Barcelona que, en el 150è aniversari, proposaren premiar una composició inspirada en aquesta tríada: «Car ja s'ha dit tot / Pens / D'aquestes flors / De l'esllanguiment / Que mos són Fe, Pàtria / I Amor / Au, idò: / A prendre bon vent!». Perelló presentà aquest poema al concurs que, no cal dir-ho, no el premià. Versos indestriables d'una concepció de la poesia contraposada a la de l'anomenada poesia de l'experiència («Recercant / La confessió // El poema esdevé / Violència»), que Perelló exposà en una altre acte amb la lectura d'aquesta poètica: «Temple / De magna e- / Ficiència // El poema / És / Tan sols / El que / És // (ni transcendent ni mimètic / ni hermètic ni complaent): / Les cinc poetes d'un moix / Dins un cercle quadrat». I encara Xargay també va tenir ocasió de participar d'un ambient combatiu, en aquest cas feminista, en assistir a la segona trobada de dones dins el programa «Mujer: escribir cambia tu vida».

Conscient de la provocació, Hac Mor també denuncià els recitals de poesia entesos com a espectacle d'atracció i seducció, mentre Pons Alorda i Vadell actuaven premeditadament amb la voluntat de cridar l'atenció del públic, encara que això comporti certes renúncies (en una taula rodona, Pons Alorda va mostrar la plena consciència amb què concep que el poeta actual ha de ser alhora escriptor, *showman*, representant de si mateix, activista... per tal de poder existir i ser visible en el camp immens de la societat de l'espectacle). Per això els seus recitals eren una barreja de tradició —acompanyant-se d'una simbomba, improvisaven gloses i convidaven a fer-ho—, transgressió —en l'homenatge a Brossa, Vadell, en lloc de recitar un poema propi, va agafar un donut d'una caps de Dunkin' Donuts i li va col·locar una corbata oferint al públic *Mr. Yankee*— i espectacle desvergonyidament proper a la víscera televisiva —Pons Alorda rebolcant-se com un mico sobre una taula mentre crida «Monkeyman, Monkeyman, Monkeyman», «per ell és igual ballar damunt la taula / com cridar Déu i començar a parlar-li», perquè ell és «la natura perfecta de l'home primitiu, / el retrat ideal de l'home absolut». Tot lligat per una reivindicació vitalista, anti-racionalista, sexual, hom diria que hormonal, de l'experiència directa de l'instant: «Només la luxúria ens pot guiar en un camí dreturer», «M'esgarres la carn de l'os / i no queda llenca per xuclar», «la carn sempre vol carn / i mai res la detura»: entusiasme omnímode de joventut extasiada en la poesia: incontinença i eufòria (el títol d'un llibre de Pons Alorda, Perelló i E. Sánchez-Rubio és *Els (in)continents eufòrics*).

Semblantment, dalt l'escenari Gener esdevenia un autèntic seductor que hipnotitza el públic cap a la seva poesia convertida en espai de recerca de sentit existencial: «La meua vida / és una ampolla / llençada a mar / amb un missatge / escrit a dins». El públic aprenia i repetia amb gust que «som una part dels abductors de les paparres / que s'agafen al pelatge / del bitxo monstruós que és l'existència // fem el viatge junts i en soledat // som siamesos incomunicats». I això ja obria una via a la presa de consciència i la comunicació.

En canvi, l'interès de Xargay per la tradició i la renovació de mitjans poètics té tot un altre sentit que en Pons Alorda i Vadell: els seus recitals també inclogueren la incitació a acompanyar-

la en el cant d'una jota o una ranxera, mentre que en una taula rodona va exposar el seu projecte de fer un recital amb poetes interactuant simultàniament des de diversos llocs del planeta connectats per internet. De la mateixa manera, la seva obra inclou des de la renovació de formes poètiques tradicionals fins a videopoemes, passant per la reescriptura de poemes d'altri: un joc amb les convencions —l'Oulipo és un referent clau de Xargay— que, mitjançant el diàleg amb el passat, busca la diversió no ingènua en la transformació d'aquest.

Totes aquestes concepcions tan diverses de la poesia entraren en contacte en taules rodones i debats amb les del públic i els poetes mexicans participants a les jornades —potser en intercanvis no prou aprofundits. Entre ells destacà Max Rojas, un vell murri la personalitat del qual causà tanta simpatia entre els catalans com impressió els seus poemes, tirallongues torrencials de llenguatge desfermat —perquè hi ha «dolor, / allá donde la lengua en su charcal se estanca»—, aspecte al·lògic i metafísic —«la funesta habitación en que los cuerpos se despueblan / y queda nada más el hueco que dejan los fantasmas cuando parten»—, tanmateix dedicades als «cuerpos» —«injuria o sed de amor: carne mordida»—, homenatjats i reverenciats com a essència de la vida. Des del pol oposat a aquesta reivindicació dels cossos, en el seu culturalisme extrem, Alejandro Tarrab mostrà apreciació per l'obra de Brossa. I encara major fou l'entusiasme de Roxana Elvridge-Thomas envers la llengua i la cultura catalanes. Ella fou l'encarregada de presentar en diverses ocasions els nostres poetes.

Però el contacte entre la cultura mexicana i els poetes catalans deixà encara uns fruits molt més concrets. Les jornades es realitzaren coincidint amb les festivitats prèvies d'una de les celebracions mexicanes més importants, el Dia dels Morts. Durant aquestes dates, és tradició recitar, inventar i difondre uns versos satírics populars anomenats *calaveritas* que, prenent la forma d'epitafis humorístics, fan burla de tota mena de personatges públics o de la pròpia mort —com aquesta justament cèlebre *calaverita* dedicada a Diego Rivera: «Este pintor eminente / cultivador del feísmo / se murió instantáneamente / cuando se pintó a si mismo». Els poetes catalans —i fins el crític que els acompanyava— participaren d'aquesta tradició escrivint *calaveritas* com aquestes, algunes de les quals formaren part d'un recital bilingüe de *calaveritas*:

A Walt Whitman

Arribant cap al peu pla
de l'engany se n'adonà:
l'individu no és la mort,
la gran mort és el ramat.

Pau Gener Galin

Al Zócalo en su fiesta de muertos

Quina festa! Quanta gent!
La mort canta i va fent.
La vida parla de tu,
quan moriràs: tururú!

Ester Xargay

**A un dels poetes més putrefactes
de la literatura espanyola**

Quan vingui aquella oreneta
a fer niu al teu balcó,
pensa que pot ser el poeta:
mata-la a cops de bastó.

Víctor Sunyol

Si no hi cap,
li tallarem lo cap;
si no hi entra,
li tallarem lo ventre;
si no hi jeu,
li tallarem lo peu.

Carles Hac Mor

Absents, però no tant
Com un collar de penjolls
sempre a tocar de la pell,
com un rosari d'estimes
que m'ajuden a ser jo.

Eduard Ramírez

Os cuento un cuento intenso:
un amigo tiene suerte,
con un pollazo inmenso
Xavi se chingó a la muerte.

Jaume C. Pons Alorda

Al mal poeta
El mal poeta, jeràrquic,
es creu superior, fantàstic.
I acaba sempre morint
de tant mirar-se el melic.

Jordi Marrugat

Tots aquests contactes culturals han deixat altres traces: en el bloc www.poesiacatmex.wordpress.com; en la crònica de les jornades publicada al núm. 54, de gener del 2011, de *Caràcters*; en les múltiples filmacions amb les quals es prepara un reportatge dirigit per Óscar G. Hernández; i, probablement, en la futura obra d'alguns dels poetes que hi participaren. S'engegaren alguns d'aquells moviments, relacions, coneixements i coneixences tan necessaris per al bon funcionament de la cultura, que no haurien estat possibles sense la logística organitzada impecablement per diversos catalans residents a Mèxic: Neus Ortega, Xavier Martínez, Carles Bondia, Marta Puig i Pep Companys, amb el suport de l'Orfeó Català de Mèxic, l'Instituto Nacional de Bellas Artes, el Club Catalán de Negocios, la Universidad Nacional Autónoma de México i la Generalitat de Catalunya. Gràcies als esforços de tots ells, les jornades foren un d'aquells rars esdeveniments en què persones i institucions s'alien per vèncer els tristos condicionants mercantilistes de la societat actual, fer que la poesia hi abandoni momentàniament el seu paper de *parenta pobra* i conspiri amb èxit —gairebé es diria que misteriós— a favor d'una cultura i una humanitat millors.

Jordi MARRUGAT

Jornada d'Onomàstica (Lloret de Mar, la Selva, 16 d'octubre de 2010). — Dissabte, dia 16 d'octubre de 2010 se celebrà a Lloret de Mar (la Selva) una Jornada d'Onomàstica, sota l'organització del Centre d'Estudis Selvatans, entitat científica de la comarca, i la Societat d'Ono-